

ÅRSRAPPORT 2023

RØDE KORS' BESØKSORDNING PÅ POLITIETS
UTLENDINGSINTERNAT PÅ TRANDUM

Innhold

OM BESØKSORDNINGEN	3
TEMAER I FOKUS	7
FOKUS: Positive endringer	7
FOKUS: Helsetilbud	9
FOKUS: Streng frihetsberøvelse og sikkerhetsnivå	11
FOKUS: Røde Kors kronikk «Menneskerettighetene gjelder også for internerte på Trandum»	14
SAMARBEID OG KOMMUNIKASJON	15

Årsrapporten er skrevet av: Sofie Vilhelmsen og Siri Therese Johansen.
Forsidefoto: Røde Kors' arkiv.

OM BESØKSORDNINGEN

Formål med besøksordningen

De siste 13 årene har Røde Kors-frivillige regelmessig besøkt mennesker som er internert på Politiets utlendingsinternat på Trandum. Utlendingsinternatet er Norges eneste lukkede institusjon for utlendinger over 18 år som ikke har lovlig opphold i Norge og som skal returneres med tvang. Internatet driftes av Politiets Utlendingsenhet (heretter PU). Interneringen reguleres av Utlendingsloven §§ 106 første ledd til, jf. § 107. Frihetsberøvelsen av de internerte er som følge av et administrativt brudd på utlendingsloven, og er ikke det samme som å sone en straff slik man gjør som domfelt. Felles for alle på utlendingsinternatet er at de ikke har lovlig opphold i Norge. Alternativer til internering skal alltid vurderes.

Grunnlag for internering i Norge¹

Personer som ikke samarbeider om å kartlegge sin identitet eller det er konkrete holdepunkter for å anta at personen oppgir uriktig identitet

Personer som har unndratt seg iverksetting av vedtak om å forlate riket

Personer som ikke overholder meldeplikt eller pålegg om bestemt oppholdssted

Personer som er endelig utvist fra Norge på grunn av ilagt straff

Personer som ikke gjør det som er nødvendig for å oppfylle plikten om å skaffe seg gyldig reisedokument

Personer som mest sannsynlig vil få nektet realitetsbehandling om søknad om beskyttelse eller søknaden er åpenbart grunnløs

Person som mest sannsynlig vil bli nektet innreise og bortvist eller utvist

En vesentlig andel internerte er asylsøkere med endelig avslag på søknaden om beskyttelse, som av ulike grunner ikke har reist frivillig innen den datoen myndighetene har bestemt. En stor andel har en oppholdstid på under 72 timer, og er pågrepet uten beslutning fra retten. I utgangspunktet skal ingen mennesker interneres over lengre tid, og internatet er organisert og tilrettelagt for korte opphold. Samtidig er det et betydelig antall internerte som har en lang botid (se tabell under). Til sammen er det 220 sengeplasser på internatet, der 198 av disse er på enkeltrom. Internatet driftes nå med tre avdelinger for menn, en egen kvinneavdeling, og en sikkerhetsavdeling. Belegget ligger på omkring 30-55 personer internert til enhver tid. Ifølge statistikk fra PU ble totalt 934 mennesker internert på Politiets utlendingsinternat i 2023 (1260 i 2022). Av disse hadde 542 personer opphold på 1-3 døgn. Pr. 31. desember 2023 hadde 7 barn under 18 år (med familie) hatt opphold på Haraldvangen familieenhet med

¹ Dette er en omformulering av grunnlagene som finnes i utlendingsloven § 106 første ledd.

varighet under ett døgn. De internerte ble i 2023 registrert med 106 nasjonaliteter (én statsløs)

Botid internerte 2023

Botid	Personer
1-3 døgn	542
3-7 døgn	127
7-28 døgn	180
28-60 døgn	74
60-180 døgn	13
180-365 døgn	1

Besøksordningen er basert på en samarbeidsavtale fra 2013 mellom Røde Kors og PU. Formålet med besøksordningen er:

*Å avhjelpe sosial isolasjon og tilby de internerte medmenneskelig kontakt utover den de får gjennom de ansatte ved internatet og
Tilby Røde Kors' oppsporingstjenester til de internerte.*

Mange migranter befinner seg i en sårbar situasjon som ofte forsterkes ved internering. Besøkene er ment å gi internerte et avbrekk hvor de kan kommunisere fritt med en nøytral og utenforstående part. I samtalen møter Røde Kors et mangfold av livshistorier og sinnsstemninger, og frivillige møter mennesker som forteller om krig og flukt, traumer og usikkerhet rundt egen fremtid. De internerte befinner seg i en svært sårbar situasjon, uavhengig av hva som er årsaken til at de i utgangspunktet havnet på utlendingsinternatet. Røde Kors har fått tilbakemeldinger fra både internerte og ansatte på utlendingsinternatet om at besøksordningen er høyt verdsatt og utgjør en forskjell.

Røde Kors fører ikke tilsyn, dette ansvaret er lagt til Tilsynsrådet for tvangsreturer og utlendingsinternatet. Selv om Røde Kors ikke fører tilsyn, følger det av vårt oppdrag om å avdekke, hindre og lindre menneskelig nød og lidelse at vi sier ifra når vi ser udekkede humanitære behov. Et besøksnotat skrives etter hvert besøk, og er grunnlag for Røde Kors sin humanitære dialog om internering i Norge.

Aktivitetsoversikt

Røde Kors-frivillige besøker internerte én til to ganger i uken, med unntak av ferier. I 2023 ble det gjennomført 67 besøk. Noen besøk avholdes på aktivitetssentret, men de fleste foregår på avdelingene til de internerte. Noen

ønsker et avbrekk i hverdagen med spill, fotball eller bingo, mens andre foretrekker å ha en samtalepartner for å dele sine bekymringer og tanker.

I året 2023 arrangerte Røde Kors fire fester og fellesarrangementer i samarbeid med aktivitetsleder på internatet. Ekstra god mat og en løsere stemning bidrar til å skape en pause fra den ellers monotone hverdagen. Festene og fellesarrangementene gir de internerte en sjanse til å oppleve en sosial tilstelning, gode samtaler og aktiviteter som bryter med hverdagens rutine. Det ble avholdt Eid-markering i mai, grillfest utendørs i luftegården i juni, høstfest i oktober og jule-markering i desember. Arrangementene har et ikke-religiøst preg, med fokus på inkludering og felleskap. Arrangementene ble tatt godt imot og verdsatt både av frivillige, internerte og ansatte.

Ved behov gir frivillige i besøksordningen veiledning og informasjon om Røde Kors' oppsporingstjeneste "Restoring Family Links," som hjelper med å gjenopprette kontakten mellom mennesker som har mistet hverandre på grunn av krig, konflikt, katastrofe eller migrasjon. Internerte som leter etter savnet familie eller nære venner kan få hjelp til å fylle ut skjema og starte søket. De kan også få hjelp til å legge ut bilde av seg selv, eller se etter bilder av savnede, i en online søkeportal kalt «Trace the Face». I 2023 observerte vi en liten økning i antall internerte som benyttet seg av Oppsporingstjenesten.

Frivillige i besøksordningen

Ved utgangen av 2023 hadde vi 27 aktive frivillige, inklusiv 7 gruppeledere, i faste grupper som besøkte utlendingsinternatet jevnlig. De frivillige i besøksordningen er en mangfoldig og svært kompetent gruppe med både relevant livs- og arbeidserfaring fra nåværende eller tidligere jobber, og betydelig erfaring fra frivillig arbeid med mennesker. Noen har selv migrasjonsbakgrunn. I tillegg er flere frivillige to- eller trespråklige, noe som gir Røde Kors en unik mulighet til å ha samtaler med internerte på deres eget språk. Dette gir de frivillige i besøksordningen en verdifull kombinasjon av både livserfaring, kjennskap til migrasjonsfeltet og språkkunnskaper. Fellesnevneren er et stort hjerte for å møte internerte som et medmenneske i en sårbar situasjon.

Gruppelederne i besøksordningen spiller en avgjørende rolle for at tjenesten vår skal fungere godt. Deres hovedoppgave er å veilede og følge opp andre frivillige, slik at de internerte blir møtt på en god måte. Gruppelederne skal lede besøket og er ansvarlige for å sende inn besøksnotater med gruppens erfaringer i etterkant. De organiserer det frivillige arbeidet innenfor vårt mandat og rammene på internatet. De er også involvert i rekruttering og i gjennomføring av fagsamlinger, fester og fellesarrangementer. I 2023 arrangerte vi en studietur til et utlendingsinternat i Gøteborg for Ressursgruppen som består av gruppelederne og ansvarlige ansatte. Studieturen ble gjennomført i samarbeid med Røde Kors i Sverige. Målet var erfaringsutveksling, faglig påfyll og diskusjoner om hvordan internering fungerer i Sverige. Gruppelederne sitter på mye kunnskap og har den beste oversikten over hvordan besøksordningen på utlendingsinternatet fungerer i det daglige. De er en verdifull støtte for ansatte og en stor ressurs for Røde Kors.

Foto: Ingeborg Øien Thorsland

For besøksordningen er det satt et særskilt krav om at alle frivillige skal ha gjennomført kursing hos Røde Kors og hos PU før oppstart i aktivitet. På kurset hos Røde Kors får frivillige lære om besøksordningens innhold, aktivitetens retningslinjer, verdigrunnlaget, taushetsplikt og dilemmatrening. PU's kurs gir innblikk i organiseringen på internatet, og de frivillige får en omvisning, og en

gjennomgang av sikkerhetsrutinene på stedet. Alle nye frivillige er pålagt å ta disse kursene, og underskrive erklæring om taushetsplikt hos begge parter. Røde Kors jobber for at frivillige får nødvendig kompetanse og trygghet i rollen som frivillig. Vi holder derfor fire fagsamlinger i året, der vi legger vekt på faglig påfyll, kompetanseheving og erfaringsutveksling.

TEMAER I FOKUS

Det følger av Røde Kors' oppdrag om å avdekke, hindre og lindre menneskelig nød og lidelse at vi sier ifra når vi ser udekkede humanitære behov. Derfor er det viktig for oss å fokusere på bekymringer og identifisere områder med forbedringspotensial. Vi får fortsatt og regelmessig tilbakemelding fra de internerte om en rekke forhold som oppleves både krenkende og belastende. Streng frihetsberøvelse og fengselslignende forhold, behov for mer og enklere tilgang på fysisk og psykisk helsehjelp, mer aktivitet og tilgang til internett/mobil er gjentakende tema som tas opp med frivillige. Samtidig ønsker vi å fremheve de positive endringene som har funnet sted.

FOKUS: Positive endringer

I løpet av 2023 har PU iverksatt og gjennomført flere tiltak for å bedre situasjonen for internerte, noe Røde Kors vurderer som svært positivt. Vi har observert en økende positiv utvikling over flere år.

Det ble innført et prosjekt med "Aktivitetspool", der flere ansatte bistår aktivitetsleder med aktiviteter for de internerte. Prosjektet ble videreført som et fast «Aktivitetsteam», der ansatte ble tatt ut av ordinær vaktordning for å organisere trening, matlaging og personlig oppfølging ved behov, samt avdelingsaktiviteter som bingo. Røde Kors var svært positive til den nye ordningen, så lenge den fungerte i praksis. Det var tendenser til at aktiviteter ikke ble planlagt eller gjennomført.

Røde Kors fikk mange positive tilbakemeldinger fra internerte på at ansatte deltar i aktivitetstilbudet. Et eksempel som ble trukket frem var den gode stemning under fotball-VM. Røde Kors ser positivt til å denne type arrangementer brukes som samlende opplevelser.

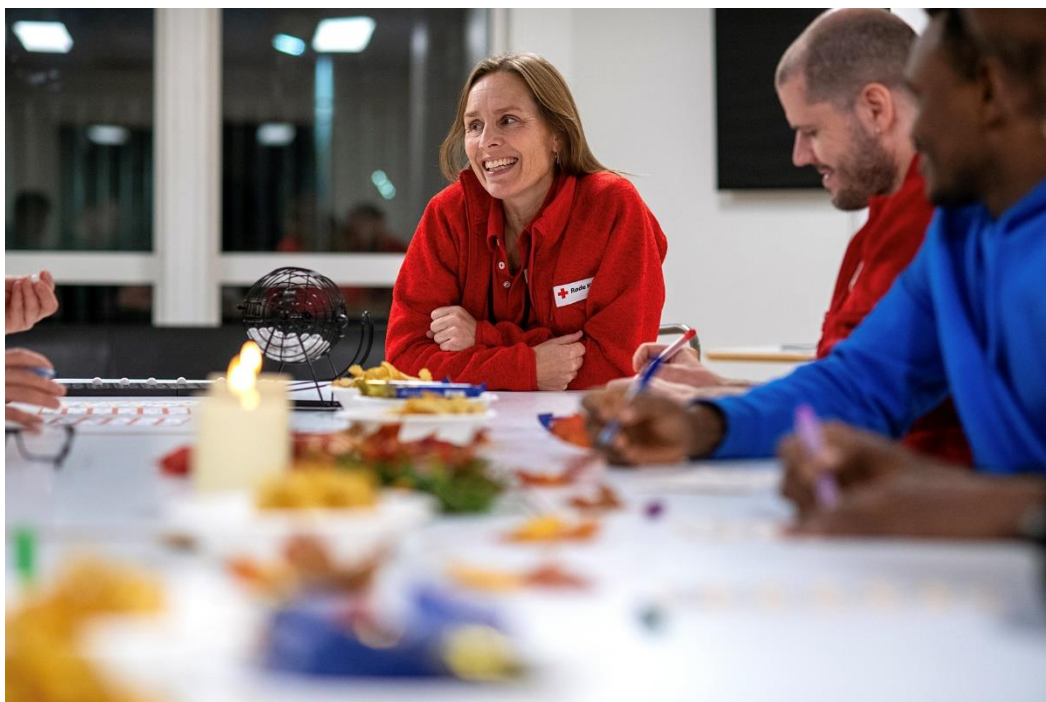

Foto: Ingeborg Øien Thorsland

Positive endringer gjennomført av PU i 2023:

- Innføring av «Aktivitetsteam» der flere ansatte bistår aktivitetslederne med aktiviteter for internerte.
- Etablering av infoskjermer på den enkelte internertes TV-skjerm med info om blant annet Tilsynsrådet, NOAS og Røde Kors.
- Innkjøp av PlayStation og nye TV-er til avdelingene.
- Mer fokus på skånsomhet og verdighet ved visitasjoner.
- Utprøving av tilgang til «What's App» for internerte med særskilte behov.
- Positivt at PU jobbet for å fjerne innlåsing i 45 minutter på dagtid og i helgene, selv om dette ikke ble realisert i 2023.

Positive endringer for Besøksordningen i 2023:

- Besøksordningen fikk etablert ny fast rutine om tilgang til sikkerhetsavdeling slik at vi kunne besøke internerte der som ønsket samtale med Røde Kors frivillige.
- Vi fikk også en avtale om å kunne besøke to avdelinger på samme besøksdag ved behov.
- Gruppeleder fikk i samarbeid med PU gjennomført videosamtaler med en særlig sårbar kvinnelig internert i juli.
- Røde Kors gjennomførte musikkworkshop i september 2023.

I vår humanitære dialog med PU i 2022 anmodet Røde Kors om at de oppmykende tiltakene innført i 2022 skulle videreføres, også ved høyere belegg på internatet. Vår erfaring fra 2023 er at alle tiltak ble videreført.

Videreførte positive tiltak i 2023:

- Videreføring av redusert innlåsing.
- Videreføring av utvidet tilgang til lufttegården.
- Videreføring av fri tilgang til mat og drikke på avdelingene.
- Videreføring av utvidet telefontid og muligheter for videosamtaler, som ble innført under koronapandemien. Dette er spesielt viktig for barns rett til kontakt med foreldrene.
- Videreføring av Røde Kors' tilgang til internerte på boavdelingene og deres tilhørende oppholdsrom.

Til tross for disse positive utviklingene, er Røde Kors fortsatt bekymret for det helsetilbudet de internerte har tilgang til, spesielt for langtidsinternerte og personer med psykisk uhelse. Den strenge frihetsberøvelsen og de begrensede mulighetene til kontakt med omverdenen – i og med at internerte ikke har tilgang til egne mobiltelefoner eller ordinært internett – skaper fortsatt utfordringer. Røde Kors og PU har gjennom hele 2023 hatt en dialog om å innføre en internettløsning. Ved utgangen av året er dette fortsatt ikke på plass, men vi observerer at det nå er konkrete tiltak for innføring i 2024.

FOKUS: Helsetilbud

Røde Kors ser fortsatt et stort behov for forbedring av helsetilbudet på utlendingsinternatet for å sikre at internerte får ivaretatt sine helserettigheter. ABC legevakt og legetjenester AS ble i 2023 ny leverandør av legetjeneste på internatet. Innholdsmessig er legetjenestens tilbud likt tidligere leverandør. Vi har lenge etterlyst en uavhengig helsetjeneste og bedre oppfølging, spesielt for langtidsinternerte og andre sårbare personer som påvirkes sterkt av å bli internert. Dette utgjør et fast tema i vår humanitære dialog og vi følger prosessen med innføring av importmodellen tett.

Vi er særlig bekymret for internering av psykisk syke personer. I 2023 har våre frivillige hatt samtaler med internerte som har opplevd bruk av tvang i situasjoner der PU vurderer selvmordsfare eller andre alvorlige psykiske symptomer. Slike hendelser, der synlig psykisk syke blir tatt ut av felleskapet uten at man vet hva som skjer med de, er også belastende for de øvrige internerte. De forteller Røde Kors at de kan føle seg utrygge og bekymret. Røde Kors har derfor hatt dialog med PU om muligheter for økt og tilpasset informasjon i slike situasjoner, selv om dette kan være utfordrende med tanke på personvern hensyn. Røde Kors har også tatt opp med PU i hvilken grad alternativer til internering er vurdert når personer fremstår psykisk syke. PU svarer at det er opp til retten og helseavdelingen å vurdere hvem som skal interneres, og at PU ivaretar alle internerte etter beste evne.

I tillegg til bekymring for psykisk syke, har vi vært spesielt bekymret for kvinnelige internerte som en særlig sårbar gruppe i 2023. Våre frivillige møter ofte kvinner som er fortvilet og nedbrutt som følge av ensomhet og passivitet. Røde Kors tok opp dette med PU, med særlig vekt på bekymring rundt kvinnelige internertes behov og fare for isolasjonsskader da de ofte er få internerte samtidig. Språklige barrierer, og færre personer å kunne knytte kontakt med kan være en utfordring på kvinnes avdeling. Både de internerte og Røde Kors etterspør flere meningsfulle aktiviteter og bedre psykososial tilrettelegging. Aktivitetsleder fulgte opp med å gjøre mulige aktiviteter mer synlig og tilgjengelig for de internerte (f.eks. hekling og håndarbeid). PU har koblet på aktivitetsteamet og har vært ekstra oppmerksomme på denne gruppen.

Røde Kors mener aktivitet er et viktig helsebringende tiltak. Det er nødvendig å sikre stabil tilgang til Aktivitetssenteret, både på dag- og kveldstid. Vi opplever at tilgangen bortfaller fordi det er for få bemanningsressurser. Vi ser også behov for et utvidet aktivitetstilbud satt i system både for ansatte og internerte. Det må tilbys flere og bedre tilrettelagte aktiviteter, som inkluderer alle internerte, uavhengig av sikkerhetsnivå. Aktivitetsteamet kan være en god løsning, dersom PU får muligheten til å gjennomføre dette prosjektet i praksis.

Det var planlagt flere workshops fra Røde Kors sin side, men disse ble satt på pause på grunn av bemanningsutfordringer hos PU.

Proessen rundt helseomleggingen:

- Stortinget ba i 2022 regjeringen om å sikre at helsetjenesten på Politiets utlendingsinternat legges under den offentlige helsetjenesten og at overføringen skulle gjennomføres senest 1. juli 2023
- Overføring av ansvaret til Ullensaker kommune ble ytterligere utsatt til 1. januar 2024. Helsedirektoratet, Politidirektoratet og Ullensaker kommune samarbeider om ansvaret for overføring. Ullensaker kommune var på befaringsmøter på internatet. Det ble foreslått å flytte helseavdelingen til en mer egnet modul på internatet hvilket da vil være Statsbyggs ansvar. Ledelsen på utlendingsinternatet kommuniserer at de er positive til en omlegging av helsetilbudet. Røde Kors sendte et høringsinnspill til Stortingets helse- og omsorgskomite angående en nødvendig lovendring for å kunne overføre ansvaret for helsetilbudet til kommunen.

I 2023 observerte Røde Kors flere utfordringer ved helseavdelingen, særlig knyttet til bemanning og tilgjengelighet av helsetjenester. Sykepleiergruppen (som er ansatt i PU) var preget av høyt sykefravær, noe som førte til en sårbar bemanningssituasjon. Det var også pågående dialog om legens tilstedeværelse

og arbeidstid, som i hovedsak var lagt til kveldstid. På bakgrunn av de internertes tilbakemeldinger påpekte Røde Kors at det var et ønske om at legen var tilgjengelig også på dagtid. Røde Kors understrekte behovet for overlapp mellom sykepleiere og lege, og gode rutiner for informasjonsdeling. De frivillige mottok også tilbakemeldinger fra internerte om at vaktene ikke alltid fulgte opp forespørsler om legebesøk.

Til tross for store bekymringer rundt helsetilbudet ved internatet, opplever vi i Røde Kors å ha hatt en god dialog med PU-ansatte angående dette.

Foto: Siri Therese Johansen

FOKUS: Streng frihetsberøvelse og sikkerhetsnivå

Røde Kors ser at det er sammensatte utfordringer knyttet til frihetsberøvelse og internering på et lukket internat med generelt høyt sikkerhetsnivå for alle. Internerte uttrykker frustrasjon over begrensede muligheter til å påvirke sin egen hverdag, og over de psykiske helseutfordringene som stor grad av innlåsing og isolasjon fra omverdenen kan medføre. De internerte kan bevege seg innenfor et begrenset område som består av fellesarealer, luftegård og egne rom. Uten tilgang til kommunikasjonsmidler og mobil har de begrenset kontakt med mennesker utenfor internatet, inkludert familie og nettverk. Dagene blir monotone, og mulighetene til å delta i aktiviteter eller gjøre noe meningsfylt er

begrenset. Internerte forteller regelmessig at de opplever å bli mistenkeliggjort og kriminalisert. Overordnet går mangel på informasjon igjen i mange besøksnotater fra 2023, og frivillige opplever at internerte ikke vet grunnlaget for egen internering eller hva som venter når de uttransporteres. I tillegg opplever mange at de ikke får tak i advokaten sin.

Over flere år har Røde Kors vært bekymret for omfanget av kroppsvisitasjoner, som internerte forteller oppleves ofte både unødvendig og nedverdiggende. Ifølge PU er formålet med kroppsvisitasjoner å forsikre at den internerte ikke tar med seg noe som kan skade vedkommende eller andre. Kroppsvisitasjon kan vurderes ved ankomst og ved overføring til sikkerhetsavdelingen.

Den norske stat ble i 2023 dømt for brudd på forbudet mot tortur (Den Europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) art 3) og retten til respekt for privatliv (EMK art 8). Saken omhandlet en kvinne fra Etiopia som ble utsatt for en rekke rutinemessige kroppsvisitasjoner og rutinemessig innlåsing i opptil 15 timer i døgnet da hun var internert i 2019. Staten anket dommen til Høyesterett i 2023, men den ble ikke tatt opp av Høyesterett og er dermed rettskraftig.

Endring i kroppsvisitasjon ble innført fra 5. juli 2021, med innføring av to-trinns visitasjon (så man kun er delvis avkledd under visitering). Røde Kors fikk i 2023 fortsatt tilbakemeldinger fra internerte som opplever visitasjoner som unødvendige og krenkende. Røde Kors ba PU om en redegjørelse for praksis rundt visiteringer i februar og fikk følgende svar:

- Tidligere visitertes alle. Nå er det en forholdsmessighetsvurdering.
- De har gått bort fra full kroppsvisitasjon, til to-trinns-visitasjon.
- Kroppsvisitasjon skal være juridisk begrunnet, skånsomt og hensiktsmessig.
- Plakater med informasjon om visitasjon på ulike språk i rommet dette gjennomføres på.

PU har i møter med Røde Kors i 2023 uttrykt ønske om å kjøpe inn kroppsskanner, men dette avhenger av budsjettmidler. Røde Kors er positive til anskaffelsen av en kroppsskanner. Røde Kors er generelt positive til oppmykende rutiner, men mener fortsatt at kroppsvisitasjon er et inngrep i retten til privatliv.

Internerte har få muligheter til kontakt med omverdenen, med svært begrenset tilgang til ordinært internett og 105 minutters taletid på telefon per uke. PU har over flere år arbeidet for å etablere bedre tilgang til internett- og kommunikasjonsmuligheter, men i 2023 er dette fortsatt ikke på plass. Røde Kors har i møter med PU understreket at praksisen i Norge på dette området fremstår som den strengeste blant de nordiske landene. I Sverige har de PC-stue på

fellesavdelingen der alle internerte har tilgang til internett. Røde Kors bemerket at det å ha tilgang til egen mobiltelefon for kommunikasjon og underholdning også er vanlig for internerte i flere andre land. Det finnes gode praksiser å hente inspirasjon fra, særlig med tanke på lånetelefoner og/eller bruk av egne SIM-kort. Røde Kors i de nordiske landene rapporterer at bedre muligheter for kommunikasjon og informasjon reduserer behovet for besøk og aktivisering.

Justisdepartementet vurderer en omorganisering som legger Politiets Utlendingsinternat på Trandum under Kriminalomsorgen. Politidirektoratet og Kriminalomsorgsdirektoratet hadde frist til 1. juni 2023 til å utrede hvorvidt dette kan være en hensiktsmessig løsning. Det ble nedsatt en rekke arbeidsgrupper, og Røde Kors ble også invitert til å komme med innspill i et av disse møtene. Status for utredning om en eventuell overføring har vært et fast tema i Røde Kors sine samarbeidsmøter med PU. Kriminalomsorgsdirektoratet og Politidirektoratet publiserte mot slutten av 2023 en utredning som anbefaler at driften overføres til Kriminalomsorgen. I utredningen fremheves det at Kriminalomsorgen, ifølge direktoratene, har bedre kompetanse enn politiet til å ivareta mennesker under frihetsberøvelse. Det er opp til justisdepartementet hva som skjer videre. PU ønsker en avklaring, og er i påvente av dette opptatt av forsvarlig drift i tråd med de rammene de har. Røde Kors er opptatt av å forbedre forholdene for de internerte, uavhengig av hvem som drifter internatet. Vi er oppmerksomme på at også Kriminalomsorgen har utfordringer med ressurser og bemanning. Vi håper på en avklaring på utredningsprosessen, og positiv endring for de internerte.

Foto: Siri Therese Johansen

Det har vært tydelig for Røde Kors i 2023, at aktivitetstilbudet er avhengig av PU's bemanning og et generelt høyt sikkerhetsnivå. Røde Kors er bekymret for at hverdagen til internerte begrenses av økonomiske ressurser.

Røde Kors vurderer at flere episoder med frustrasjon og konflikter på internatet skyldes mangel på frihet, aktivitet og fellesskap, noe som kan skape en ond sirkel som fører til utagering og i verste fall isolasjon på sikkerhetsavdelingen. Vi mener at den strenge frihetsberøvelsen og det høye sikkerhetsnivået er problematisk og fører til en unødvendig kriminalisering av internerte. Grunnlaget for internering er et administrativt brudd på utlendingsloven, ikke en straffelov.

FOKUS: Røde Kors kronikk «Menneskerettighetene gjelder også for internerte på Trandum»

29 september 2023 publiserte Røde Kors en [kronikk](#) i Klassekampen skrevet av Frøydis Patursson, menneskerettighetsjurist ved Norges Røde Kors. I kronikken kommer det frem at Røde Kors er bekymret for hva vi ser på Politiets Utlendingsinternat på Trandum når vi er på besøk:

«Vår viktigste erfaring er at internering er svært tungt for mennesker. De frivillige melder at de treffer mennesker som er nedstemte, har søvnproblemer og som er urolige, rastløse eller passive. De fleste har også truffet internerte med symptomer på angst eller panikk, magesmerter eller hodepine, mangel på matlyst, konsentrasjonsproblemer eller som kan være irritable og bli fort sinte. De forteller om møter med langtidsinternerte som har skader som følge av frihetsberøvelse over tid, og i besøksnotatene våre går det igjen beskrivelser av langtidsinternerte som endrer seg i løpet av tiden de oppholder seg på Trandum.»

Røde Kors understreker også, at Norge er forpliktet av internasjonale konvensjoner om menneskerettigheter. Vi skriver:

«Departementet regner internerte som personer uten fast opphold, og som derfor kun har svært begrensede helserettigheter: retten på øyeblikkelig helsehjelp og helsehjelp som er helt nødvendig og ikke kan vente. I tillegg kommer en sikkerhetsventil dersom helsepersonell anbefaler mer helsehjelp. Om vi baserer oss på denne forståelsen av de internertes rett til helse, innebærer det at vi er villige til å låse mennesker inne for så å la deres helse forfalle radikalt over tid, før vi når et kritisk punkt av skade eller sykdom som utløser retten til helsehjelp. Sånn kan vi ikke ha det, og det tillater heller ikke menneskerettighetene.»

I kronikken skriver vi også, at når den nye organiseringen av helsetjenester på internatet etter hvert skal tre i funksjon, bør det menneskerettslige vernet for helsen og livet til de internerte anerkjennes.

SAMARBEID OG KOMMUNIKASJON

Røde Kors primære samarbeidspartner i besøksordningen er Politiets Utlendingsenhet (PU) som er ansvarlig for driften av utlendingsinternatet.

For å sikre gjennomføringen av våre besøk og tilrettelegging av større fellesarrangementer, er det viktig for oss å opprettholde en tett og god dialog med avsnitsleder og aktivitetsleder på internatet. Vi setter pris på den gode kommunikasjonen vi har med aktivitetslederen, som bidrar til god planlegging og gjennomføring av våre årlige fester. Våre besøk og arrangement skal være et supplement til de internertes regelmessige aktivitetstilbud.

Røde Kors hadde i perioder i 2023 ikke tilgang å besøke de internerte på aktivitetssenteret, noe vi ønsket. Tilgang var avhengig av bemanningssituasjonen.

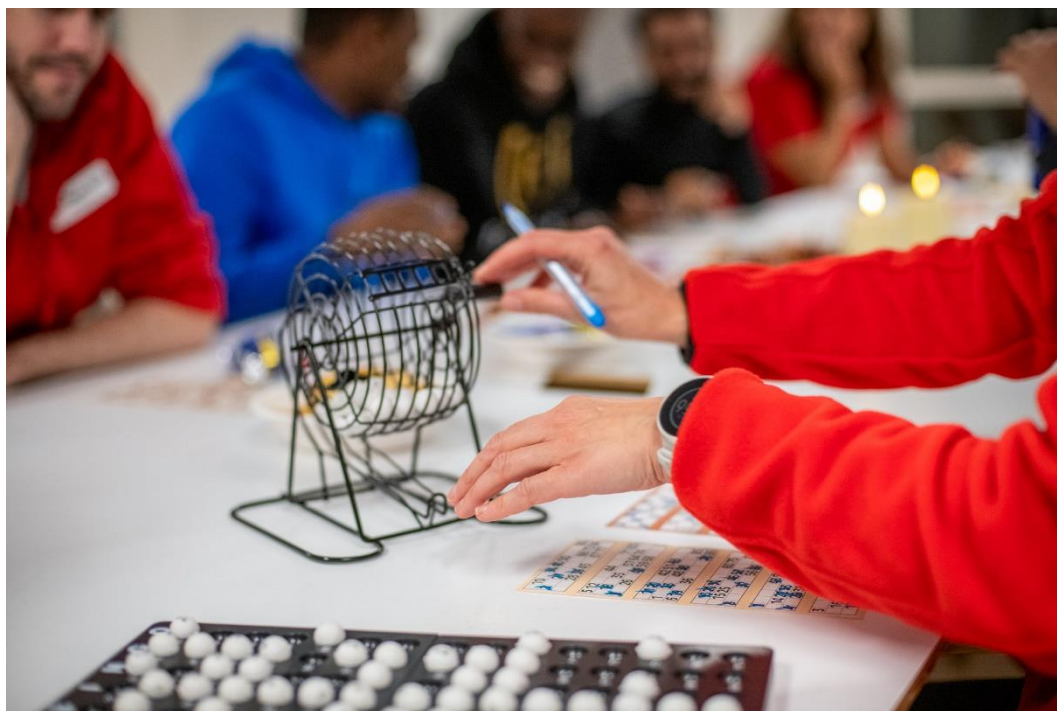

Foto: Ingeborg Øien Thorsland

I 2023 avholdt vi fire kvartalsvise samarbeidsmøter med PU på utlendingsinternatet, i tillegg til kommunikasjon via e-post og telefon ved behov. Under møtene utveksler partene informasjon om både positive endringer og eventuelle bekymringer. Møtene har i hovedsak fokus på en konstruktiv dialog på

lokalt og operativt nivå. Ved behov adresserer vi også relevante nasjonale prosesser, herunder omleggingen av helsetilbudet og utredningen av hvorvidt driften av internatet skal overflyttes Kriminalomsorgen.

På utlendingsinternatet møter de frivillige frihetsberøvede mennesker i en særlig sårbar situasjon, og ofte kan de frivillige møte internerte som selv frykter for eget liv eller helse og ber oss om hjelp. Vårt mandat er begrenset, men frivillige kan oppfordre de internerte til å be om hjelp på internatet eller kontakte eksterne aktører. Det forekommer også at frivillige oppdager at vedkommende ikke har vært i stand til, eller ønsket, å formidle sine behov og helsetilstand til helsetjenesten på internatet.

I henhold til straffeloven § 287 har alle i Norge en plikt til etter evne til å selv hjelpe eller melde fra til ansvarlig myndighet om noen som er i åpenbar livsfare eller fare for å bli betydelig skadet. Røde Kors har med dette en meldeplikt ved fare for liv og helse.

Røde Kors sendte flere bekymringsmeldinger til PU-ledelsen på utlendingsinternatet i 2023. Det gjaldt bekymring for selvmordsforsøk, alvorlig fysisk- og psykisk sykdom, og internertes opplevelse av å ikke få tilstrekkelig helsehjelp og oppfølging. Det hender at internerte velger å være mer åpne med oss, da de ikke opplever helsetjenesten som uavhengig av politiet. Vi varslet også om kritikkverdige forhold som mangel på tilstrekkelig tilrettelegging for internerte med nedsatt funksjonsevne og internertes opplevelser av bruk av sikkerhetscelle og krenkende behandling (blant annet i forbindelse med delegasjonsbesøk). Røde Kors opplevde også at personer vi var bekymret for, ikke lenger var internert ved neste besøk. Det er legetjenesten ved internatet som vurderer om en internert er såkalt «fit-to-fly». Røde Kors har ikke rett til innsyn i asylsaker og det er selvsagt mange personvern hensyn i forhold til helseopplysninger.

Når vi sender bekymringsmeldinger eller tar opp bekymringer på våre kvartalsvise møter, blir Røde Kors tatt på alvor. PU undersøker saken, og gir oss ofte rask tilbakemelding på at ansatte og helseavdelingen følger opp. Ofte er det allerede et opplegg rundt den internerte. Røde Kors opplever at dialogen og samarbeidet med PU fungerer konstruktivt og godt. Dette inntrykket deles både av våre frivillige som er på besøk, og gjennom erfaringene til våre ansatte i kommunikasjonen med ledere, avsnittsledere og aktivitetsleder.

Vi måtte dessverre avlyste vårt årlige høynivåmøte mellom PU-sjefen og generalsekretæren i Røde Kors på grunn av sykdom.

I tillegg til Røde Kors' samarbeid og dialog med PU, har vi også hatt god dialog med Tilsynsrådet for tvangsreturer og utlendingsinternatet i 2023. Tilsynsrådet har ansvaret for tilsyn med driften av Politiets utlendingsinternat, behandlingen av utlendingene på internatene, og tilsyn med tvangsreturer. Vi har besvart Tilsynsrådets anmodninger om innspill, basert på vår rolle som humanitær aktør. Røde Kors stiller seg i stor grad bak Tilsynsrådets anbefalinger og forbedringer som gjelder internerte i Norge

Røde Kors har i 2023 også deltatt på fellesmøte med Tilsynsrådet, Sivilombudet, Norsk Institutt for Menneskerettigheter (NIM) og advokatforeningens MR-utvalg. I tillegg har vi hatt et erfaringsutvekslingsmøte med NOAS.

Ansatte og frivillige i Røde Kors' besøksordning er bevisst vår humanitære rolle og vår samarbeidsavtale med PU. I vår dialog med andre aktører rettes fokus mot felles anliggender knyttet til de internertes hverdag, rettigheter og forhold under internering i Norge. Når vi fremhever de internertes rettigheter, baserer vi oss på både nasjonale og internasjonale regelverk og standarder. Vår tilnærming er preget av samarbeid og humanitær dialog for å fremme og beskytte menneskerettighetene for de som er internert.

KONTAKTPERSONER

Siri Therese Johansen

Seniorrådgiver Migrasjon

Distriktskontoret for Akershus-, Østfold- og Buskerud Røde Kors

Mobiltelefon: +47 41600425

E-post: siri.therese.johansen@redcross.no

Sofie Bundgaard Vilhelmsen

Seniorrådgiver Migrasjon

Distriktskontoret for Akershus-, Østfold- og Buskerud Røde Kors

Mobiltelefon: +47 41268358

E-post: sofie.vilhelmsen@redcross.no

Ingvild Gundersen

Seniorrådgiver Migrasjon

Nasjonale programmer og beredskap

Tlf.: 41565785

E-post: ingvild.gundersen@redcross.no